

Hakan Savaş | Kırız Mevsimi ve Sinema Bileti

1968'de, Eskişehir'de doğdu. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Sinema-TV Bölümünden mezun oldu. 1993-98 yıllarında, aynı üniversitenin eğitim televizyonunda senaryo yazarı olarak çalıştı. Şiir ve sinema ilişkisini konu alan tezıyla yüksek lisansını (1995), Sinema ve Varoluşçuluk başlıklı çalışmasıyla da doktorasını (2001) tamamladı. Doktora tezi, aynı adla kitap olarak yayınlandı (2003, Altıkkırkbeş). Halen Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapan Savaş; Çağdaş Edebiyat ve Sinema, Felsefi Eleştiri ve Sanat, Metin Yazımı, Film Eleştiri, Sanat Felsefesi, Estetik derslerini veriyor.

Nirengi Kitap 11

Sinema 4

Hakan Savaş, Kiraz Mevsimi ve Sinema Bileti

ISBN 978-605-5515-95-9

Birinci Baskı Ekim 2012 (1000 adet)

Baskı Hazırlık Nirengi

Baskı Cantekin Matbaası, Ankara **T** 0312 384 34 35

© 2012 Birleşik Kitabevi

Nirengi Kitap, Birleşik Dağıtım Kitabevi markasıdır.

NİRENGİ KİTAP

Yayın Yönetmeni Mehmet Fatih Çelikkaya

Görsel Yönetmen Selman Bıyık

Birleşik Dağıtım Kitabevi

Bayındır Sokak, No: 6/ 33 Kızılay, Ankara

T 0312 431 89 60 **F** 0312 432 19 65

W nirengikitap.com **E** nirengi@nirengikitap.com

twitter.com/NirengiKitap

facebook.com/NirengiKitap

Hakan Savaş
Kiraz Mevsimi ve
Sinema Bileti

Onat Kutlar'ın anısına...

*Ve yalnızca mayısı haziranı değil, yalancı baharları, kışı, zemheriyi,
her mevsimi ve her demi kiraz mevsimim yapan Dervîşân ile Ayla'ya...*

İÇİNDEKİLER

- 7 Kiraz Mevsimi ve Sinema Bileti
11 Çimenler Üstünde Gözyaşları Var
18 *2046* ya da Ahırda Gül Kokusu
24 Gidişler
33 Zamanın Tozu (Üçüncü Kanat)
41 Sanatın Dili ve Yalan ya da *Fanny ve Alexander*
52 Sonbahar
59 Neşeli Hayat
67 Karşılaşma
78 Kaybedenler Kulübü
87 Her Zaman Yalan Söylüyoruz
97 Gerçeküstücü Sinemada Kara Mizah
ve *Burjuvazinin Gizemli Çekiciliği*
108 Beyaz Perdenin Karanlık Yüzü: Film
Noir ve *Şangay'dan Gelen Kadın*
122 Bir Zamanlar Anadolu'da
131 Bir Yangının Külünü Yeniden Yakıp
Geçti
139 Theo Angelopoulos'un Ölümü ve İn-
sanın Yazgısı Üzerine
- ...ve Sinema**
- 146 Edebiyat ve Sinema
153 Şiir ve Sinema I
162 Şiir ve Sinema II
171 Şiir ve Sinema III
178 Felsefe ve Sinema
188 Fenomenolojik Bakış ve Sinema

Anısına

- 207** Onat Kutlar
210 Ahmet Uluçay
213 Şakir Eczacıbaşı
216 Halit Refiğ
219 Zeki Öktem
222 Nijat Özön
224 Lütfi Ömer Akad
227 Yusuf Kurçenli
230 Luis Bunuel
233 Bergman ve Antonioni
236 Claude Chabrol
238 Blake Edwards
240 Arthur Penn
242 Alain Corneau

244 Kaynakça

KIRAZ MEVSİMİ ve SİNEMA BİLETİ

"Sanat uzun, hayat kısa..." demiş eskiler. Aslında Hippokrates'in bu ünlü özdeyişi "deneyim aldatici, fırsat az" diye devam ediyor. Burada sözü edilen sanat, meslekteki beceri ve ustalık anlamındaki sanat (zanaat) ve meslek de hekimlik olduğu için deneyim aldatici olduğu kadar kimi zaman tehlikeli de... Ve nihayetinde, yargı zor! Bu özdeyişle ne zaman karşılaşsam ya da durduk yere aklıma düşüverse, kiraz mevsimini hatırlarım; Sait Faik'in resimler seyrettirmeli, şiirler okutturmalyım deyişini ve kiraz mevsiminin sevişme vakti olduğunu meydanlarda bağırasiya duyurmak isteyişini...

“Sanat uzun, hayat kısa”nın bendeki bir karşılığı kiraz mevsimi ise, öbürü de sinema... Daha doğrusu eskide kalmış, hüznü, artık unutulmaya yüz tutmuş bir bekleyişin özlemi: Gelecek filmi, “pek yakında”yı, kiraz mevsimini bekleyen çocuk gibi beklemeyi özledim.

İçimdeki bu kırgınlığın, küskünlüğün nedeni sinemanın her geçen gün biraz daha hayattan uzaklaşması, hayat ile sanat arasındaki bağın giderek güçsüz, cılız, kavruk bir bağ haline gelmesi olabilir mi? Elimdeki sinema biletine bakıyorum, üzerinde barkodu olan elektronik bir bilet bu. Ahmet Oktay’dı, zamanı sorgularken, nüfus kâğıtlarının değiştirilmesinden yakınıyor ve şöyle diyor: “ (...) yaşadığımızın bir belgesi olan nüfus kâğıtları değiştirildi. Küçük bir kart taşıyor artık. Bireyliğimize ilişkin olanı okumak mümkün değil orda. Eski nüfus kâğıdına bakıyorum. O sararmış sayfalarda karartma günlerini bir kez daha yaşıyorum. O mühürlü, imzalı sayfalar bana, unutmamam gereken geçmişime tanıklık ediyor.”

Sinema bileti de bir belge nihayetinde... Mesele, biletin ya da nüfus cüzdanının çağın gereklerine göre değiştirilmesinde, yenilenmesinde değil elbette; yakınılan, eksikliği duyulan şeyin “yaşanmışlık” olmasında ve söz konusu bu yaşanmışlığın kişisel tarihimizdeki izlerinin birer birer silinmesinde. Eski sinema biletleri, hani şu arkasına not alarak sakladığımız, üzerinde belediye rüsumu ve mühür ile birlikte “sonuna kadar saklayınız” yazısı olan biletler yok artık; daha doğrusu elimizde seyrettiğimiz filmle birlikte tanıdığı olduğumuz hayatın, hayatların kanıtı olacak, gerçek, samimi, hakiki bir yaşanmışlığı belgeleyecek bilet yok! Nasıl olsun ki? İstanbul’un orta yeri sinema değil nicedir; sinemanın yeri hayatın içinde, göbeğinde değil, alışveriş merkezlerinde. “Sinema hayatı anlatmanın kutsal bir biçimidir” diyen Fellini’ye inat, tecimsel kaygıların sanatı da hayatı da aştığı yerin, belirleyici olanın arz talep, alışveriş ilişkileri olduğu mabedin birer parçası sinema salonları ve filmler.

Sinema ile hayat arasındaki bağın kavrukluğundan, yapaylığından kastım yalnızca film biçimiyle, içeriğiyle ya da içeriğin dile getiriliş şekliyle de ilgili değil. Görüntü, filmdeki görüntü hayatın simgesi değil ta kendisi... Bunun için sinema “gerçeği gerçekle anlatan sanat” olarak tanımlanıyor. Söz konusu gerçek,

gerçekdişı da olsa gerçeküstü de olsa, yeni de olsa eski de olsa hayatın bir parçası. İşte yine tam da bu nedenle olsa gerek, ünlü Rus yönetmen Andrei Tarkovski de, “görüntü yaşam hakkındaki kavramları, varsayımları ya da tahayyülleri değil, yaşamın kendisini ifade etmekle yükümlüdür ve bu da sanıldığı kadar karmaşık bir şey değildir.” diyor. Kameranın icadından bu yana hiç sahnelenmemiş olanı, belge niteliğinde olanı perdeye taşımakla (Lumiere Kardeşler), bir öykü anlatmak için kurmacaya, yanılısamaya başvurmak (Melies) arasında hep bir ikilem, çekişme oldu. Sinema Lumiere Kardeşler’in açtığı yolda gerçekçi de olsa, Melies’inin düşlerinin peşisıra kurmaca da olsa izleyicisinin “merak” duygusunu diri tutabildiği için güzeldi, “inandırıcı”ydı. Sinema aşkı, sinema tutkusu o bitimsiz merak duygusuyla besleniyordu. Evet, kimi zaman perdedeki kahramanla özdeşleşiyorduk, kendimizi onun yerine koyuyor, ağlıyor, gülüyorduk; kimi zaman bir başkasına asla söyleyemeyeceğimiz şeyleri söylüyor, içimizi döküyor, kimi zaman da bir başkasına değil ama kendimize söylemekten korktuklarımızla yüzleşiyorduk. Film bitiyor fakat o filmin bizde uyandırdığı merak duygusu bitmek şöyle dursun, daha bir artıyordu sanki. Ve Amerikalı eleştirmen Susan Sontag’ın da söylediği gibi, sinemasever olmak belki de tam da bu noktada başlıyordu: Filmden sonra film hakkında konuşarak, sinemayı tartışarak, düşünerek, sorgulayarak, anlamaya çalışarak; her filmin eşsiz, tekrar edilemez, büyümlü bir deneyim olduğunu bile rek sinemasever olup çıkıyorduk. Filmin içinden hayata ve hayatın içinden filme bakıyor ve bu bakışımın adını da deneyim, yaşanmışlık olarak koyabiliyorduk. Zamanla “bakışsız bir kedi kara” olup çıktık. Merak duygusunun yerini vakit geçirme isteği aldı. Her şey gibi vakit de “keyif”li geçirilmeliydi. Gerçekçi de olsa kurmaca da olsa perdedeki klişe hayatların, yüzlerin içinde kendimizi bulmak, sorgulamak biryana kalabalıkta kaybolduk, herkes gibi olduk. Ne suretimiz kaldı, ne keyfimiz ama nihayetinde suret ile aslını, keyif ile keyfe değeri birbirine karıştırılı çok olmuştu!

Kiraz mevsimini özlemekten yorulduk.

“Geldim işte mevsim gibi kapına / gözlerimde bulut saçlarım-
da çiğ” diyordu Dranas... Gelip kapıma dayanacak kiraz mevsimi
tadında bir sinema biletiydi özlediğim fakat çekiliş tarihi çoktan

geçmiş, kimsenin almayacağı, alsa da bir işe yaramayacak milli piyango biletleriyle karşılaştım. Cemal Süreya anlatıyordu bunu; "Sinema biletsiz bir akşam vaktiyim" diyen Edip Cansever'in ölümünün ardından üzüntü içinde Kadıköy'de dolaşırken, bir adam yere açtığı James Bond çantasının içinde üzerine paket lastiği geçirilmiş eski milli piyango biletlerini satıyormuş. "Kim alsın, niye alsın ki bunları" diye geçirmiş Cemal Süreya içinden. Şimdi anlıyorum ki, hiç kullanılmamış dahi olsa her bilet bir yaşanmışlığın belgesi. Hayat kısa, sanat uzun. Ya da Cemal Süreya'nın dediği gibi: "Hayat kısa / Kuşlar uçuyor."

ÇİMENLER ÜSTÜNDE GÖZYAŞLARI VAR

“Apansız geliyor aklıma” diyordu Melih Cevdet... “Sevdiğim çiçek adları gibi / sevdiğim sokak adları gibi / bütün sevdiğimin adları gibi / adınız geliyor aklıma” Bazı filmler vardır, daha filmi görmeden adına vurulur, adını seversiniz: Atları da Vururlar, Serseri Âşıklar, Gündüz Güzeli gibi. Ama benim için, belki de hiçbir film adı, durduk yere, zamanlı zamansız aklıma gelen *Ağlayan Çayır* kadar güzel değildir.

Sokak adlarını, çiçek adlarını, sonra sonra film adlarını sevmeyi Melih Cevdet’ten öğrendiğim gibi, aslında tek bir çayır olmadığının da ilk defa onun şiirinden öğrenmişim. Nasıl tek bir fırtına yoksa “Yıkanmış Fırtına”, “Geçmiş Ormana Takılı Fır-

tına", "Umutsuz Fırtına" ve "Tarihini Yok Etmiş Fırtına" varsa; nasıl tek bir ölüm yoksa fakat "Padişahların Ölümü", "Cücelerin Ölümü", "Delilerin Ölümü" varsa, benzer şekilde tek bir çayır da yokmuş: "Fırtınanın Çayırı", "Öğlenin Çayırı" ve "Ölümlerin Çayırı" da varmış. Bir de "Ağlayan Çayır" olduğunu, şiirini sözcükler yerine görüntülerle yazan bir başka şairden; yönetmen Theo Angelopoulos'un *Ağlayan Çayır*'ından öğrendim.

"Değil bu anılacak şey değil / Apansız geliyor aklıma" diyor ya Melih Cevdet... Apansız geliyor aklıma... Yüzülmüş, her biri kendi bacağından bir ağacın çıplak dallarına asılmış koyunlar... O ağacın dibinde biriken kızılık; sonbaharmış... "Serçe kanadı değmiş çamaşır ipi gibi mutlu"yken, rüzgârda savrulan bembeyaz çamaşırlara bulaşan kanmış, kara trenin bazen çığlığa, bazen haykırışa, bazen de ağıta dönüşen sesiymiş... Ve fonda İzmir koka bir kemanın hüznü varmış.

Ağıt dedim de... Aklıma Erzincan, Ali Ekber Çiçek düşüverdi...

"şu yüce dağları duman kaplamış

Yine mi gurbetten kara haber var

Seher vakti bu yerde kimler ağlamış

Çimenler üstünde gözyaşları var..." diye çığırın o ses, "Ağlayan Çayır"ın sesiymiş meğer... Meğer biz gurbette değilmiz, gurbet bizim içimizdeymiş.

Filmi izlemeyenler için özetlemek gerekirse, Angelopoulos'un *Ağlayan Çayır*'ı, Eleni'nin öyküsünü anlatıyor. Eleni, kimi kimsesi olmayan bir kız çocuğu... Ailesi, 1919'da, Sovyet Kızıl Ordusunun Odessa'yı işgali sırasında öldürülmüş. Eleni'yi anasının cansız bedeninin yanından ayırıp evlat edinmişler. Odessa'dan Batı Trakya'ya sürgünlüğün acısını hem bir evlatlık hem de bir mülteci olarak yaşamış küçük bir kızdır Eleni... Birlikte büyüdüğü üvey kardeşi Alexis'e âşık olduğunu anlayacak yaşa geldiğinde acılarının dindiğini sanmış ama çok geçmeden her şeyin daha yeni başladığını anlamıştır. Alexis'in babası kıza göz koymuş olmasına rağmen Eleni ve Alexis evlenirler, çocukları olur. İç savaş yıllarında müzisyen olan kocasıyla geçim derdinde, oradan oraya savrulan Eleni, yaklaşan İkinci Dünya Savaşı nedeniyle kocasını Amerika'ya asker olarak uğurlamak zorunda kalır. Ardından bir partizana yardım, yataklık etmek suçlamasıyla tutuklanır, hapse

atılır. Bu arada çocuklarından biri faşizme karşı direnişe katılırken, diğeri direnişi kırmaya çalışan ordunun safında asker olarak yer alır. Kardeş kardeşin düşmanı, eceli olup çıkar. Seneler önce kimsesiz, yapayalnız bir kız çocuğu olan Eleni, şimdi de eşi, ailesi, çocukları olmayan, sevdiklerini birer birer yitirmiş yalnız, yapayalnız bir kadındır.

Ağlayan Çayır, Eleni'nin öyküsünü anlatıyor demiştim ya, ek-sik söyledim. *Ağlayan Çayır*, 20. Yüzyılın, bu yüzyılda acıyı, sürgünü, aşkı, ayrılığı, göçü, iç savaşı, umudu, umutsuzluğu, hayal kırıklığını yaşayan insanın öyküsünü anlatıyor. Yine eksik söyledim. *Ağlayan Çayır*, insanın bu yeryüzündeki kaderini anlatıyor. "(...) İnsanlığın sorunları dünya yaratıldığından beri aynı, insanların soruları hep cevapsız. Benim filmlerimde tüm bu sorunlar, düşünceler, dünya hakkındaki felsefi görüşler var. Eros, ölüm, doğum, düşler, daha iyi bir dünyanın perspektifi, gençlik ve yaşlılık, aşk... Kısaca insanın kaderi." var diyen de Angelopoulos. Ama onun bu bilince erişmesi, insanın, insanoğlunun yeryüzündeki varoluş nedenini, yazgısını, anlamını sorgulaması akşamdan sabaha, bir çırpıda, bir filmde olup biten bir şey de değil...

Angelopoulos, kendine özgü film dilini, özgün anlatımı ararken farklı aşamalardan geçmiş ve her aşamasında, sinematografisinin her döneminde sinema sanatına ayrı bir değer katmıştır. İlk dönem filmlerinde, yani 1970'li yıllarda yaptığı ilk üçlemesi olan *36 Günleri*, *Kumpanya* ve *Avcılar*'da yönetmenin tarih bilinci ve siyasi-ideolojik duruşu öne çıkar. Bu duruş ve bu bilinç sanatta, sinemada modernliğin bir gereği, olmazsa olmazdır. "Ruhumuza vurulan mühür, içinde yaşadığımız çağın mührüdür ve bu bizim özgünlüğümüzün tek nedenidir" diyen, sanatta modernizmin öncü ismi Fransız şair Baudelaire'dir. Bir başka ünlü yazar Elias Canetti, "sanatçı içinde yaşadığı çağın köpeğidir ve onun ıslak burnu herkesten daha iyi koku alır" der. Sanatta modernlik, sanatçı ile içinde yaşadığı çağ arasındaki çok özel bir ilişkiyi dile getirir. Sanatçı içinde yaşadığı çağı çok iyi kavrayan insandır ve çağının ve o çağın insanının tanığıdır.

Angelopoulos da, her has sanatçı gibi öncelikle içinde yaşadığı çağın ve o çağın insanının tanıklığını yapıyor: "Yüzyılın sonuna yaklaşırken, yani 1999'da, bu yüzyılın bitmesi üzerine düşünüyordum ve bu, benim yüzyılımdı. Çünkü hayatımın en bü-

yük bölümü bu yüzyılda geçmişti. Aynı zamanda benim ailemin yüzyılıydı, karımın, çocuklarımın... Ben, bu yüzyılın büyük bir bölümünü yaşadım; çocukken tanıdığım savaşlarla, umutlarıyla, düş kırıklığıyla... Her şeyiyle.”

Ancak bu tanıklık edilgen değildir, sanatçının çağının tanığı olması demek o çağa ve o çağın insanına uzaktan bakması, seyretmesi demek değildir. Bunun için de söz konusu tanıklığa bir ideolojinin, bir insan ve dünya görüşünün eşlik etmesi beklenir.

Angelopoulos, sol dünya görüşüne sahiptir ve kendi sözleriyle “dünyanın değişebileceği, insana daha yaraşır, daha güzel, daha adaletli bir dünya olabileceği umudunu taşıyan” bir kuşaktan gelir ki o kuşak için politika kendilerinin dışında olan bir şey değildir. Politikanın içinde yaşar ve politikaya inanır, dünyayı değiştirebileceğine inanır bu kuşak... Ancak yaşananlar, daha doğrusu düşüncedeki ideallerle hayatın somut gerçeği her zaman örtüşmez ve hayal kırıklığı kaçınılmaz olup çıkar... Nitekim onun ve onunla birlikte bir kuşağın politikaya duyduğu inanç da zamanla yerini hayal kırıklığına bırakmıştır.

Angelopoulos’un ilk dönemdeki tarihi-politik filmlerinin yerini bireye, bireyin sorunlarına ağırlık veren filmlere bırakmasının nedeni onun politikaya olan inancını yitirmesi olabilir belki ama umudunu hiç yitirmemiştir. Politikaya inancını yitirse de daha güzel bir dünyaya duyduğu özlemi ve umudu hiç yitirmez ve bu konuda ne gereksiz bir iyimserlikten ne de kötümser olmaktan yanadır. Gerçekçi olmak gerekir.

Angelopoulos gerçekçidir ama onun gerçeği şiir, gerçekçiliği de şiirseldir. Büyük hayranlık duyduğu yönetmen Robert Bresson’un dediği gibi; “Gerçek, dramatik değildir. Dram, dramatik olmayan öğelerin belirli bir yol izlemesi sonucunda ortaya çıkar.” Söz konusu dramın adı “insan” olunca; insanın yalnızlığı, ölüme yazgılı oluşu, suskunluğu, boyun eğişi, başkaldırısı, tutkusu, hasreti, hüznü, suç, masumiyeti, inancı, korkusu olunca izlenecek yol bellidir. O yol, sonlu insan yaşamına sonsuzluğu, “Sonsuzluk ve Bir Gün”ü sığdıran, “en doğru yalan”ı söyleyen şiirin yoludur.

Sonsuzluk ve Bir Gün’ün ölmek üzere olan hasta, yaşlı şairi Alexander yıllar önce kaybettiği karısına sorar:

- Yarın ne kadar diye bir soru sormuştum Anna, hatırladın mı?

- *Sonsuzluk ve bir gün kadar.*
- *Duyamadım?*
- *Sonsuzluk ve bir gün kadar.*

Angelopoulos kendisi ile yapılan bir söyleşide “filmin kahramanı Alexander, yaşamı tanımlamak için o kadar çok zaman harcadı ki, kendisi yaşayamadı.” diyor. Şair, yaşamın anlamını yaşamın kendisinden çok sevdiği için suçlu olduğunu biliyor. Ömrünün son gününde her şeyin eksik kaldığını anlıyor; şairliği, sözcükleri, işi gücü, sevdası, özlemi... Her şey yarım kalıyor. Değil bir gün, sonsuzluk da olsa tamamlanamayacak bir boşluk, eksiklik bu... Öte yandan sonsuzluk, tek bir günde hatta tek bir anın içinde; o an ise hayatın anlamının değil kendisinin sevildiği yerde; insanın hayatı olduğu kadar insanı da sevmeyi bildiği, ihmal etmediği yerde. Alexander, şimdi, geç de olsa, çoktan ölmüş karısıyla yağmurlu bir deniz kıyısında dans ederken, ona yarını sorarken, özgürlüğün şiirini yazmak için parayla sözcük satın alan şairin trajedisinin de farkına varıyor. Bir yanda kanıyla canıyla özgürlükleri için yaşayan, savaştan insanlar var, öbür yanda sözcükler... Bir yanda hayat var, öbür yanda sanat...

Ama “kan var bütün kelimelerin altında / işte o kandır senin gülüşün / sızmıştır hayatın derinlerine” diyen de bir başka şair, Cemal Süreya değil mi? Kelimelerin olduğu kadar Angelopoulos’un film karelerinin altında da kan var; soyut, kukla, cansız karakterlere değil, somut hayata, yaşayan insana dokunabilen bir şeyler var onun film dilinde. Önemli olan yalnızca görüntü estetiği ya da her sahnenin, her çekimin mükemmel bir fotoğraf duygusu vermesi değil... Görüntünün hayatla, çoğu zaman da yaşanan ruhsal acıyla, insanın iç dünyasıyla kurduğu hassas bağ çok daha önemlidir Angelopoulos için. Bu anlarda kadrajdaki en ufak bir değişim, gereksiz bir kesme ya da mesafe değişimi her şeyi altüst edebilir, bozabilir. Ağlayan Çayır’da, Eleni kocasını Amerika’ya giden vapura bindirmek ve uğurlamak için çocuklarıyla birlikte limandadır. Çocuklar Amerika’yı, uzağı, gurbeti bilmez; Eleni ayrılmak istemez, ama çaresizdir. Bu arada kocaman bir tabuta benzeyen vapur ağır ağır hareket eder. Önce vapur kaçtığı için sevinir Eleni, ama uzun sürmez sevinci; az sonra kocası bir sandala binerek vapura yetişecek ve gidecektir. Eleni, sıcak tutmak için mantosunun içinde sakladığı örgüsü yarım kalmış kazağı

KAYNAKÇA

- Abasıyanık, Faik Sait (2011). *Şimdi Sevişme Vakti ve Diğer Şiirleri*. 8. Basım. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Anday, Melih Cevdet (1990). *Güneşle*. 2. Basım. İstanbul: Adam Yay.
- Antonioni, Michelangelo (1966). *Gece*. Çeviren: Ülkü Tamer. Ankara: Bilgi Yay.
- Akarsu, Bedia (1979). *Çağdaş Felsefe Akımları*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- Aksoy, Nazan (1989). *Iris Murdoch, Felsefesi ve Sanatı*. İstanbul: Marmara Üniversitesi ve Atatürk Eğitim Fakültesi Yay..
- Alsan, Necip (1969). *Eylem ve Düşünce Açısından Çağımız: 20. yüzyıl*. İstanbul: Varlık Yay.
- Allen, Richard ve M. Smith (1997). *Film Theory and Philosophy*. New York: Published in the United States by Oxford University Press Inc.
- Ayfre, Amédée (1985). "Neo-Realism and Phenomenology. Cahiers du Cinéma, The 1950s: Neo-Realism, Hollywood, New Wave." Edited by Jim Hillier. USA: Harvard University Press.
- Aykın, Cemal (1983). "Batı Toplumlarında Roman ve Sinema İlişkileri I" *Türk Dili*. Eylül, s.361-378.
- Baudelaire, P. Charles (1984). *Paris Sıkıntısı*. 2. Basım. Fransızca'dan çeviren: Tahsin Yücel. İstanbul: Adam Yay.
- Batur, Enis (1987). *Estetik Ütopya*. İstanbul: B/F/S Yay.
- Bayer, Raymond (1979). "Sanat ve Felsefe" *Felsefe*. Mart, s: 38-41.
- Berger, John (1988). *Ve Yüzlerimiz, Kalbim, Fotoğraflar Kadar Kısa Ömürlü*. 2. Basım. İngilizce'den çeviren: Zafer Aracagök. İstanbul: Adam Yay.
- _____ (1988). *Şiirin Saati*. İngilizce'den çeviren: Gönül Çapan. İstanbul: Adam Yay.
- _____ (2010). *Her Zaman Hoşçakal Diyoruz*. Mayıs-Haziran. İstanbul.
- Bergman, Ingmar (1999). *İmgeler*. Çeviren: Gökçin Taşkın. İstanbul: Nisan Yay.
- _____ (1990). *Büyüülü Fener*. Çeviren: Gökçin Taşkın. İstanbul: Afa Yay.
- Brecht, Bertolt (1997). *Sanat Üzerine Yazılar*. Çeviren: Kamuran Şipal. İstanbul: Cem Yay.
- Bresson, Robert (1992). *Sinematograf Üzerine Notlar*. Çev: Nilüfer Güngörmüş. İstanbul: Nisan Yay.
- Bazin, Andre (1993). *Sinema Nedir?* Çeviren: İbrahim Şener. İstanbul: Sistem Yay.
- Benk, Adnan (2000). *Eleştiri Yazıları / I*. İstanbul: Doğan Yay.
- Bunuel, Luis (1986). *Son Nefesim*. Çeviren: İlkey Kurdak. İstanbul: Afa Yay.
- Copjec, Joan (1995). *Shades of Noir*. Edited by: Joan Copjec. (2. Impression) London.
- Canetti, Elias (1984). *Sözcüklerin Bilinci*. Çev: Ahmet Cemal. İstanbul: Payel Yay.
- _____ (1995). "Realizm ve Yeni Gerçek" *20. yüzyıl Edebiyat Sanatı*. Derleyen: Hüseyin Salihoğlu. İstanbul: İmge Yay.
- Camus, Albert (1962). *Sisifos Efsanesi*. Çeviren: Tahsin Yücel. Ankara: Ataç Yay.
- Cemal Ahmet (2000). *Sanat Üzerine Denemeler*. İstanbul: Can Yay.
- Cevzci, Ahmet (1999). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yay.

- Cöntürk, Hüseyin (1958). "Bilimsel, Mantıksal ve Özne Eleştirme" *Pazar Postası*. Sayı: 13, Mart, s. 2
- Copjec, Joan (1995). "Shades of Noir." 2. Impression. *Shades of Noir*. Edited by Joan Copjec. London.
- Dranas, Muhib Ahmet (2006). *Şiirler*. 11. Basım. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Duras, Marguerite (1966). *Hiroşima Sevdim*. Çeviren: Cevat Çapan. İstanbul: Uğrak Yay.
- Edgü, Ferit (1986). *Şimdi Saat Kaç*. İstanbul: Ada Yay.
- Eliot, T. S (1995). *Çorak Ülke*. Çeviren: Cevat Çapan. İstanbul: İyi Şeyler Yay.
- _____ (1990). *Çorak Ülke/ Dört Kuartet ve Başka Şiirler*. Çeviren: Suphi Ayti-mur. İstanbul: Adam Yay.
- Eriç, M. Sıtkı (1998). *Sanatın Boyutları*. İstanbul: Çınar Yay.
- Oktaç, Ahmet (1991). *Zamanı Sorgulamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Filloux, C. Jean ve J. C. Carloni (1975). *Eleştiri Kuramları*. Çeviren: Tahsin Yücel. İstanbul: Gelişim Yay.
- Fellini, Federico (1992). *Antonioni, Truffaut, Fellini, Bergman Sinemasını Anlatıyor*. Derleyen: Charles T. Samuels. Çeviren: Kadir Yerci. İstanbul: Düzlem Yay.
- Fellini, Federico (1966). *Tatlı Hayat*. Çeviren: Sabiha Serim. İstanbul: Habora Yay.
- Fromm, Erich (1985). *Kendini Savunan İnsan*. 2. Basım. Çeviren: Necla Arat. İstanbul: Say Yay.
- Fuat, Memet (1960). "Memet Fuat Anlatıyor." *Varlık*. Sayı: 520, Şubat, s: 7.
- Freeland, Cynthia A. ve Thomas E. Wartenberg (1995). *Philosophy and Film*. USA: Published in Routledge.
- Foucault, Michel (1994). *Kelimeler ve Şeyler*. Fransızca'dan çeviren: Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Yay.
- Gasset, Y. Ortega (1992). *Tarihsel Bunalım ve İnsan*. Çeviren: Neyire Gül Işık. İstanbul: Metis Yay.
- Goethe, J. W. (2002). *Goethe Der Ki...* Çeviren ve Derleyen: Gürsel Aytaç. İstanbul: İş Bankası Kültür Yay.
- Godard, Jean-Luc (1991). *Godard Godard'ı Anlatıyor*. İstanbul: Metis Yay.
- Godowa, Brian (1999). "Postmodern Movies: The Good, The Bad and The Relative, Part I." *SCP Newsletter*, Volume: 23:3, Spring.
- Gombrich, H. Ernst (2007). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hesse, Hermann (1999). *İnanç da, Sevgi de Aklın Yolunu İzlemez*. Çeviren: Kamuran Şipal. İstanbul: Afa Yay.
- Hızır, Nusret (1981). *Felsefe Yazıları*. 2. Basım. İstanbul: Çağdaş Yay.
- Husserl, Edmund (1995). *Kesin Bir Bilim Olarak Felsefe*. Çeviren: Tomris Mengüşoğlu. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- _____ (1997). *Fenomenoloji Üzerine Beş Ders*. Çeviren: Harun Tepe. Ankara: Bilim ve Sanat Yay.
- İnam, Ahmet (1995). *Edmund Husserl Felsefesinde Mantık*. Ankara: Vadi Yay.
- İpşiroğlu, Zehra (1992). *Eleştirinin Eleştirisi*. İstanbul: Cem Yay.
- Jameson, Fredric (1997). *Marksizm ve Biçim*. Çeviren: Mehmet H. Doğan. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Karasu, Bilge (1996). *Altı Ay Bir Güz*. İstanbul: Metis Yay.

- Kavafis, Konstantinos (1993). *Sanat Her Zaman Yalan Söylemez mi ?* Çeviren: Samih Rifat. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Kızıltan, Güven Savaş (1986). *Çağımızda Yabancılaşma Sorunu*. İstanbul: Metis Yay.
- Kieslowski, Krzysztof (1997). *Kieslowski Kieslowski'yi Anlatıyor*. Derleyen: Danusia Stok. İstanbul: Afa Yay.
- Kuçuradi, Ioanna (1997). *Sanata Felsefeyle Bakmak*. 2. Basım. Ankara: Ayraç Yay.
- Kutlar, Onat (1985). *Sinema Bir Şenliktir*. İstanbul: De Yay.
- Lütfi Ömer Akad (2004). *Işıklı Karanlık Arasında*. İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yay.
- Malraux, Andre (1982). *İnsanlık Durumu*. 2. Basım. Çeviren: Alev Er. İstanbul: Oda Yay.
- Matisse, Henri (1973). *On Art*. Edited by: Jack D. Flam. Oxford: Phaidon Press.
- Marcuse, Herbert (1990). *Tek Boyutlu İnsan*. 2. Basım. Çeviren: Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yay.
- _____ (1995). *Eros ve Uygarlık*. 2. Basım. Çeviren: Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yay.
- Marleu-Ponty, M (1994). *Algının Fenomenolojisine Önsöz*. Çev: Medar Atıcı. İstanbul: Afa Yay.
- McFarlane, James (1997). "Modernizm ve Zihin" *Modernizmin Serüveni*. Hazırlayan: Enis Batur. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Mengüşoğlu, Tomris (1997). "Özdeşlik Mantiği ve Paradoks Mantiğinin Antropolojik Sonuçları" *Yüzyıllımızda İnsan Felsefesi*. (Takiyettin Mengüşoğlu'nun Anısına) Hazırlayan: Ioanna Kuçuradi. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Moran, Berna (1991). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. 8. Basım. İstanbul: Cem Yay.
- Nadeau, Maurice (1989). "Yeni Roman" *Argos*. Çeviren: Cemal Süreya. Sayı: 11, Temmuz, s:140-144.
- Necatigil, Behçet (1960). *Bütün Şiirleri 2*. İstanbul: Varlık Yay.
- Nietzsche, F (1986). *Tarih Üzerine*. Çev. Nejat Bozkurt. İstanbul: Say Yay.
- Orr, John (1997). *Sinema ve Modernlik*. Çev: Ayşegül bahçıvan. Ankara: Ark Yay.
- Pavese, Cesare (1990). *Yaşama Uğraşı*. Çev: Cevat Çapan. İstanbul: (3. Baskı) E Yay.
- Paz, Octavia (1995). *Yay ve Lir*. Çev: Ömer Saruhanlıoğlu. İstanbul: Era Yay.
- _____. (1990) *Düşler Boyunca Yaratmak*. Çeviren: Ahmet Cemal. İstanbul: Can Yay.
- Pasolini, P. P (1969). "Plan Sekans ya da Gerçeğin Semiyolojisi: Sinema" *Yeni Sinema*. Çeviren: Engin Ayça. Sayı: 27 (Pasolini Özel Sayısı) Şubat, s:22-28.
- Porfirio, G. Robert (1976). "No Way Out: Existential Motifs in the Film Noir." *Sight and Sound*. 45: 4, Autumn , p. 213-219.
- Rhode, Eric (1984). *A History of the Cinema*. London: Penguin Books.
- Rhode, Eric ve Gabriel Pearson (1980). "Görünüm Sineması" *Kurgu*. Çeviren: Yalcın Demir. Sayı: 4, s: 241-262.
- Roud, Richard (1993). "Dışlanmışlar" *Jean-Luc Godard*. Derleyen: Ertan Yılmaz. Ankara: Gece Yay..
- Rifat, Mehmet (1989). "Yeni Roman ve Michel Butor." *Argos*. Sayı: 11, Temmuz, s: 148-149.
- Rifat, Oktay (1982). *Denize Doğru Konuşma*. İstanbul: Adam Yay.

- Rilke, Rainer Maria (1982). *Seçilmiş Şiirler*. 2. Basım. İngilizce'den çeviren: A. Turan Ofazoğlu. İstanbul: Adam Yay.
- Richardson, Robert (1978). "La Dolce Vita: Fellini and T. S. Eliot. Waste Land: The Breakdown of Order" *Essays in Criticism: Federico Fellini*. Edited by Peter Bondanella. New York: Oxford University Press.
- Savaş, Hakan (2003). *Sinema ve Varoluşçuluk*. İstanbul: Altıkırkbeş Yay.
- Sartre, Jean Paul (1961). *Bulanık*. Çeviren: Selahattin Hilav. İstanbul: Ataç Yay.
- Süreya, Cemal (2004). 99 – Yüz. İstanbul: Adam Yay.
- _____. *Sevda Sözleri*. İstanbul: Can Yay.
- Tarkovski, Andrei (1992). *Mühürleşmiş Zaman*. 2. Basım. Çeviren: Füsün Ant. İstanbul: Afa Yay.
- Telotte, J. T. (1989) *Voices in the Dark: The Narrative Patterns of Film Noir*. USA: University of Illinois Press.
- Timuçin, Afşar (1998). "Edebiyatta Felsefe, Felsefede Edebiyat." *Varlık*. Sayı: 1094, Kasım, s: 4-8.
- _____. (1980). "Yaşam ve Sanat" *Yazko Edebiyat*. Sayı: 2, Aralık, s: 41-52.
- Touraine, Alain (1995). *Modernliğin Eleştirisi*. Çev: Hülya Tufan. (2. Baskı) İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Ungaretti, Giuseppa (1993). *Profil*. Çev: Işıl Saatçioğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Yücel, Tahsin (1993). "Eleştiride Çağdaşlık Sorunsalı" *Geçmişle Geleceği Arasında Kıvranan Sanat*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Valery, Paul (1996). *Tinsel Kriz*. Çeviren: Beril Beken. İstanbul: Afa Yay.
- West, David (1998). *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*. Çeviren: Ahmet Cevizci. İstanbul: Paradigma Yay.
- Wittgenstein, Ludwig (1985). *Tractatus*. Çeviren: Oruç Aruoba. İstanbul: B/F/S Yay.
- Woolf, Virginia (1995). "Sanatın Dar Köprüsü" *20. yüzyıl Edebiyat Sanatı*. Derleyen: Hüseyin Salihoğlu. İstanbul: İmge Yay., 1995.
- Yavuz, Hilmi (1998). "Doluluk: Şiir + Felsefe" *Varlık*. Sayı: 1094, Kasım 1998, s:11-12.

<http://envergulsen.wordpress.com/2010/12/01/curuyen-sinema/> (Erişim Tarihi: 08.06.2011)

<http://www.filmlerim.com/makale/2707/theo-angelopoulosgecmiste-simdiyi-aramaya-devam-ediyor> (Erişim Tarihi: 08.06.2011)

<http://www.siyad.org/article.php?id=2919> (Erişim Tarihi: 08.06.2011)

NİRENGİ KİTAP'TAN ÇIKAN DİĞER ŞAHANE ESERLER

☞ OKUYUNUZ, OKUTUNUZ!..

Türk Şiiri 2007 Hakan Arslanbenzer
Sinema İdeoloji Politika Derleme
Disparöni Nihan Kaya
Amerika Sen Busun! İsmail Kılıçarslan
Endoktrinasyon ve Türkiye'de Toplum Mühendisliği Serdar Kaya
Postmodernizm Fredric Jameson
Yeni Kara Filmler Selda Tan Özdemir
Fildişi Kuyu Nihan Kaya
Sinema Göstergelimi Yuriy M. Lotman
İslamcı ve Pürüten Ahmet Demirhan
Nietzsche ve Din Derleme

PEK YAKINDA YEDİ MÜHİM ESER DAHA!..

Kur'an'ı Yeniden Düşünmek Hümanistik Hermenötiğe Doğru *Nasr Hamid Ebu Zeyd*
İslami Özgürlükçü Düşünce Leonard Binder
Patronu Okumak Bruce Springsteen'e Disiplinlerarası Bir Yaklaşım *Derleme*
Öncekiler İsmail Kılıçarslan
Heidegger ve Din *Derleme*
Kierkegaard ve Din *Derleme*
Moda, Kültür ve Kimlik Fred Davis

İsteme Adresi
Birleşik Dağıtım Kitabevi
Bayındır Sokak, Nu: 6/ 33 Kızılay, Ankara
☎ (312) 431 89 60